

Sloboda kresťana nie je svojvôľou

vdp. Radovan Rajčák

6. júna 2021 ✝ Cirkev ✝ Nedeľná homília

Zdroj: Pixabay

V dnešnej modlitbe dňa sme, drahí bratia a sestry, prosili Pána Boha o osvietenie nášho rozumu a posilnenie našej vôle. Kňaz sa modlil: „*Láskavý Bože (...) osvecuj náš rozum, aby sme poznali, čo je správne a posilňuj našu vôľu, aby sme podľa tohto aj konali.*“

Čo Cirkev vyjadruje touto modlitbou? Vyjadruje svoju starosť o to, aby každý, kto verí v Pána Boha dosiahol pravú slobodu, slobodu Božích detí. Perspektíva slobody je totiž jedným zo základných elementov kresťanskej nádeje. Cirkev sa za slobodu modlí, o skutočnú slobodu sa namáha. Boj o svätosť a posvätenie človeka nie je iným, ako práve zápasom o skutočnú slobodu. Pápež sv. Ján Pavol II. nás však učí, že našu slobodu musíme chápať správne: „*Sloboda potrebuje (...) vyslobodenie. Jej vysloboditeľom je Kristus.*“ (Veritatis Splendor 86)

Ku skutočnej slobode môžeme prísť jedine v náručí viery. Slovo „sloboda“ neoznačuje len voľnosť od vonkajšieho nátlaku. Totiž, to, čo z nás robí ľudí neslobodných, otrokov, je hriech, no samotný hriech pochádza z nášho vnútra. Preto pravou slobodou človeka je sloboda od hriechu. My dnes bohužiaľ podliehame deformácii slobody, ktorá sa zrodila v XVI. storočí. William Ockham ako prvý prevrátil význam a obsah pojmu sloboda. Jeho učenie potom nasledovali mnohí filozofi a aj teológovia a dodnes sa ním mnohí inšpirujú.

Ockham tvrdil, že sloboda je čosi absolútne. Nech je človek čo chce, v prvom rade sa rodí slobodný. Sloboda je absolútne neusporiadaná túžba človeka vybrať si čokoľvek – bez tohto, aby sme o tom premýšľali svojím rozumom. Pravda, Božie zjavenie či dokonca sklony ľudskej prirodzenosti – toto všetko slobodu obmedzuje a teda jej škodí. Duchovný život chápe Ockham ako boj medzi mojou neobmedzenou slobodou a Bohom. Boh samozrejme vyhráva tento boj, pretože je všemohúci a preto mi nanucuje svoj Božský zákon. To, čo je morálne dobré a čo je morálne zlé rozhoduje Božia vôľa. Pretože Boh rozhodol, že kradnúť je zlé, je to zlo, pretože rozhodol, že vražda je zlo, je to zlo, pretože rozhodol, že cudzoložstvo a smilstvo je zlo, je to zlé. Boh však týmto svojím rozhodnutím nie je viazaný, pretože je dokonale slobodný. Keby zajtra rozhodol opačne, teda, že všetko spomínané je dobré, bolo by našou morálnou povinnosťou to robiť. Nasledovník

Ockhama, Francúz René Descartes zašiel ešte ďalej: Boh je tak mocný, že môže urobiť, aby dva a dva boli tri, a nie štyri. Teda, že Boh môže ľubovoľne manipulovať nielen morálnymi pravdami, lež aj zdravým rozumom a logikou.

Výsledok takéhoto myslenia však prináša katastrofálne následky. Do duchovného života prináša neskutočné napätia, falošné túžby po slobode, chápanie duchovného života ako boja s tým, čo mi Boh nanucuje. Na rovine prirodzenej prináša falošnú výchovu resp. ne-výchovu. Boh však chce, aby sme boli skutočne slobodní, pretože svätými sa môžu stať len takí ľudia.

V čom teda spočíva skutočná sloboda? V prvom rade v poznaní, že sloboda je výsledkom spolupráce rozumu, ktorý pozná pravdu (Ježiš hovorí: „*Poznajte pravdu a pravda vás vyslobodí.*“) a vôle, ktorá túži za dobrom, za najvyšším Dobrom. Sloboda nie je predpoklad, lež následok dozrievania. Dozrievanie sa deje výchovou rozumu: učením a poznávaním a výchovou vôle, teda premáhaním svojich nerestí. Dozrievanie k slobode sa deje skrze poznávanie objektívnych Božích právd, ktoré sú pravdivé, teda odrážajú skutočnosť, a preto ich Boh zjavuje. Nie sú ľubovoľne vymyslené. Dozrievam k slobode vyhýbaním sa hriechom, ktoré sú zlé a preto ich Boh zakazuje.

Zlo je zlom nie preto, že to tak povedal Boh. Lež preto, že sa ono protiví prirodzenému poriadku i poriadku nadprirodzenému a škodí nám a preto ho Boh vyhlasuje. Žiaden človek sa na svet nerodí najprv slobodný. Božie zjavenie nás učí, že sa rodíme v stave dedičného hriechu. Nie v stave dokonalosti a nevinnosti. To sú hrozné omyly, ktoré zničia človeka, rodinu aj štát. Ak rodičia uveria, že ich dieťa je také dobré a milé, že je nevinné a preto nepotrebuje výchovu, to, čo sa prejaví v dieťati, budú tie najhoršie sklony. Rodičia sa teda nemôžu pozeráť na to, ako sa deti nevedia správať, robia malé „milé“ zloby, a toto s úsmevom prehliadajú. Pretože deťom neskutočne škodia. Deti treba vychovávať: najprv skrze príkazy a zákazy, no neskôr, ako dozrievajú, rozumným vysvetľovaním poriadku, ktorý dieťa pochopí a uzná, že je dobrý a zodpovedá jeho vnútru. Vtedy vyrastú na slobodných a zodpovedných ľudí, ktorí sa budú môcť s tým ľahšie stať svätými.

Naša vôľa teda nie je slobodná tým, že si vyberá čo chce. Vôľa je slobodná len vtedy, keď chce dobro. Chce dosiahnuť cieľ, ktorým je šťastie. Ona sama však nevie, v čom presne to šťastie spočíva. Ak je ponechaná sebe, človeka ťahá od jedného k druhému a človek nenachádza pokoja. Práve tu má svoju úlohu náš rozum, ktorý ukazuje na vyššie dobro. Vôľa nás najprv vedie k dobrám zmyslovým, tie sú totiž bezprostredne vnímané. No rozum dvíha vyššie, lebo spoznáva najvyššie Dobro – Boha. Preto vôľa rozum nasleduje, rozum vie vládnuť nad našimi pocitmi a emóciami.

Zoberme si príklad: Je predom mnou torta. Moja vôľa, ovplyvnená zmyslovými vnemami, po nej zatúži. Rozum však jasne zhodnotí, že torta mi nepatrí, je len vystavená na ukážku, nemôžem ju zjesť kvôli vysokému cukru, či už je rezervovaná pre iného. Napriek prirodzeným sklonom a túžbe po torte, vôľu vedie rozum. Človek môže toto ignorovať, no vtedy začne konať zle. Podobne je to aj v našom duchovnom živote. My vieme spoznať dobro a zlo, no kvôli dedičnému hriechu je toto poznanie neisté, často zmätené a nemáme silu k tomu, aby sme poznané dobro aj konali.

Pán Boh nám pomáha svojím zákonom, Desatoro je vychovávateľ, ktorý nás má učiť, nie nad nami vládnuť. Sv. Pavol totiž hovorí, že kresťan nežije pod Zákon, lež pod milosťou, ktorú mu Duch Svätý vleje do srdca. Skutočne slobodný človek nežije vieru len podľa systému príkaz-zákaz, lež chce viac, chce poznať, čo verí

a chce vedieť prečo a sám sa rozhodnúť. Zrelé rozhodovanie je také, kedy si človek slúži rozumom a vôľou, napriek pocitom a vášňam. Navyše, Boh pomáha človeku svojou milosťou, aby jeho konanie bolo zamerané nielen na bezprostredné šťastie, lež na šťastie večné.

Božie príkazy sa nemenia, sú stále a vedú rozum ako maják loď uprostred búrky. Kreatívny je človek v konaní. Keď žijem morálne, vytváram poriadok. Poriadok prináša radosť. Vtedy v nás môže najplnšie účinkovať Duch Svätý. Pravý kresťanský život nie je drezúrou spočívajúcou na príkaze a zákaze autority. Je to iniciatíva, ktorá koná vlastné rozhodnutie, ktoré autorita len jemne usmerňuje, či pomáha k ešte lepšiemu konaniu. Sviatostný život, zvlášť prijímanie Eucharistie, nám prinášajú konkrétnu pomoc v našom morálnom živote. Preto blízkosť pri Bohu prináša tú najväčšiu slobodu. A preto boli svätí najslobodnejšími ľuďmi: neváhali dokonca podstúpiť za Krista mučenícku smrť.

Prosme si dnes od Pána Boha milosť načúvať jeho hlasu, teda žiť vieru so všetkou pozornosťou. Prosme o to, aby sme poznali našu vieru. Panna Mária, vypros nám milosť, aby sme žili autentický katolícky život, ktorý nebude nevedomý a mechanický. Aby sme tak mohli dokonalejšie oslavovať vo svojich životoch Ježiša Krista. AMEN

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/sloboda-krestana-nie-je-svojvolou/>